

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата філологічних наук,

доцента, доцента кафедри української літератури

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Маркуляк Лариси Василівни на дисертаційне дослідження

Льохарт Діани Олександрівни «Сакральний дискурс поетичної

творчості Віри Вовк», поданої на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертації Діани Олександрівни Льохарт «Сакральний дискурс поетичної творчості Віри Вовк» обумовлена потужним впливом біблійно-християнської літератури на процес формування проблемно-тематичного змісту і характер жанротворення української літератури (від давньої української літератури до її сучасних зразків), а також необхідністю появи окремої ґрунтовної наукової праці про поезотворчість Віри Вовк в аспекті категорії *sacrum* (сакрального). Актуальність теми пов'язана також з тим, що в радянські атеїстичні часи на такі проблеми для наукових пошуків накладалося табу. Тож тема дисертаційного дослідження Діани Олександрівни Льохарт заслуговує всілякої підтримки і схвалення, адже чи не вперше дисертантка веде цілісну різноаспектну розмову про категорію *sacrum* (сакрального) у поетичному світі Віри Вовк.

Рецензована дисертаційна робота є складовою частиною комплексного дослідження кафедри української літератури філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та пов'язана з напрямком її роботи за проблемою «Українська словесність Буковини та загальнолітературний процес від давнини до сучасності» (державний реєстраційний номер 1021U110150).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість дисертаційного дослідження, результатів та висновків забезпечено логікою подання матеріалу наукової роботи, послідовністю викладу, різноманітністю джерельної бази, широкою апробацією результатів, висновками, поданими до кожного розділу а також загальними висновками дисертації.

Структурні компоненти рецензованої дисертації, а саме: вступ, 3 розділи (кожен розділ поділений на 3 підрозділи) висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (налічує 242 позиції) пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету і завдання дослідження, його предмет і об'єкт; вказано на зв'язок роботи з науковою темою кафедри; представлено інформацію про результати наукового пошуку та відомості щодо його апробації, обсяг і структуру дослідження; охарактеризовано новизну, теоретичне і практичне значення наукової роботи.

Матеріалом дослідження слугували систематизоване видання «Поезії» (2000) та окремі збірки: «Маївка до Богородиці Коралів» (2004), «Ромен-зілля» (2007), «Зеніт» (2012), «Майдан» (2014), «Вогонь Купала» (2014), «Ораторія хвали» (2015), «Будова» (2015), «Курган» (2019), «Бердо» (2019), «Розарій для Святого Духа» (2020), «Розарій для Христа» (2020), «Останні пороги» (2020-2021), мемуари – книга «Спогади» (2003), «Мережа» (2011), книга прози – «Проза» (2000) у тій її частині, яка пов'язана з використанням автобіографічних творів.

Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження стали праці українських літературознавців (В. Антофійчук, Ю. Григорчук, Н. Грицик, Т. Карабович, О. Степаненко, І. Жодані, Т. Остапчук, О. Смольницька, З. Чирук, М. Ковінько) та українських і зарубіжних дослідників категорії сакрального, рецепції Біблії в поезії (В. Антофійчук,

Ю. Григорчук, А. Нямцу, І. Набитович, І. Бетко, Е. Дюркгайм, М. Еліаде, К. Гірц та ін.).

Основна частина дисертаційного дослідження чітко, послідовно й аргументовано розкриває сутність творчого феномену Віри Вовк, виходячи з її релігійного світогляду та індивідуального стилю, в якому поєдналися традиції язичницької та християнської культур. Авторка роботи зосереджує увагу на розмаїтті репертуару тем, мотивів, символів, образів в аспекті категорії сакрального.

У першому розділі «Християнські підвалини світогляду Віри Вовк» дисертантка зосереджує увагу на чинниках, які формували релігійний світогляд поетеси (домашнє виховання, культурне середовище). Аналізові піддаються також сплав релігійних і культурних традицій двох континентів, адже синтез християнських і культурних традицій безумовно допомагає поетесі створювати неповторний художній світ. Діана Олександрівна Льохарт переконливо доводить, що «перетини християнського і язичницького світоглядів творять мета текстову єдність її поетичного поля, дозволяють реалізувати прагнення авторки усвідомити світ в усіх його проявах» (с.75).

Другий розділ дисертаційної роботи – «Молитовний дискурс поезії Віри Вовк» – містить аналіз жанрових особливостей літературної молитви та її модифікацій. Це важливий розділ дисертації, адже, на думку дисертантки, «дозволяє не тільки визначити нові аспекти у вивчення творчості Віри Вовк, а й допомагає уточнити специфіку жанру молитви в українській літературі ХХ – поч. ХХІ ст., збагативши студії корпусом молитовних текстів цього часу творами авторки» (с.79). Здобувачка розглядає жанрову систему молитовної поезії Віри Вовк, виокремлюючи індивідуально-авторські молитви. Глибокий аналіз молитовного дискурсу поетеси уможливив концептуальний висновок авторки роботи щодо світоглядного «закорінення її молитов ц різних конфесійних та навіть релігійних на раціях. Деяку з її

літературних молитов можна розглядати як паралелі до інших творів мистецтва, наприклад, традиційного гуцульського іконопису на склі» (с.108). В підрозділі «Образ Богородиці як адресатки літературної молитви» задекларовано, що центральним образом молитовного дискурсу поетеси є Пречиста Діва Марія. Дисертантка висновує, що «завдяки глибоко релігійному світогляду Віри Вовк постає особлива ідіоінтерпретація образу Богородиці, яка виявляється у найвищому прояві гуманізму та самопожертви. Водночас в її поезії образ Богородиці виступає образом-закликом до очищення від буденної жорстокості і віровідступництва душі, помислів, діянь» (с.128).

Третій розділ – «Сакральний універсум поетичного доробку Віри Вовк» – присвячено дослідженню виявів в поезотворчості авторки особливої концепції Універсуму. Дисертантка звернула увагу на образну систему художнього світу поетеси, в якому мотиви, образи, алюзії Старого та Нового Заповітів авторка використовує задля розкриття проблеми людської екзистенції, поєднавши парадигму біблійних мотивів із українською історико-культурною проблематикою, вписавши їх у національний контекст. В окремому параграфі розділу здобувачка виокремлює важливий прояв категорії сакрального в поетичному світі Віри Вовк – мистецтво. слушно зауваживши: «Сакральне в її поезії може проявлятися не тільки в українському національному контексті чи у християнській традиції. А й у міфологічно-ритуальному світовідчужанні інших релігійних традицій. Художніми об'єктами, пов'язаними із світом сакрального. Проявами мистецтва-як-сакрального стають у її поезії витвори мистецтва, архітектури, краса природи» (с.184).

Висновки дисертаційного дослідження чіткі і послідовні, вони цілком випливають із змісту роботи і узагальнюють основні положення та результати дослідження.

У рецензованій дисертації авторкою досягнуто поставленої мети та виконано основні завдання, а саме:

- досліджено ідейно-естетичні та світоглядні (насамперед релігійні) основи творчості віри Вовк, особливості формування її літературної позиції, здійснено теоретичні роз'яснення характеру проявів категорії сакрального у її поетичній творчості;
- вивчено особливості і форми вираження сакральних інтенцій у поетичній творчості Віри Вовк, морально-духовних пошуків у контексті сучасної їй доби;
- розглянуто літературознавчу рецепцію біблійно-християнських аспектів творчості Віри Вовк;
- проаналізовано крізь призму релігійності особливості світобачення письменниці;
- з'ясовано особливості молитовної лірики Віри Вовк; визначено основні жанрово-тематичні модифікації молитовної поезії;
- висвітлено художню своєрідність інтерпретацій біблійно-християнських образів та християнських символів у поезії письменниці;
- проаналізовано своєрідність синтезу християнського і язичницького світів поетеси; представлено концепцію мистецтва-як-sacrum-у в її творчості;
- виявлено особливості сакрального макро- та мікрокосмосу у поетичному світі мисткині.

Теоретичні узагальнення і висновки дисертаційного дослідження мають наукове і практичне значення: їх можна використати при викладанні курсів та спецкурсів з історії української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст., теорії літератури для студентів ЗВО, а також на уроках літератури в ЗЗСО. Вони можуть слугувати матеріалом для наступних досліджень про сакральний дискурс поезотворчості інших українських майстрів слова.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

З огляду на вищезазначене, дисертаційна робота Діани Олександрівни Льохарт є самостійним науковим комплексним дослідженням. Загалом високо оцінюючи цю наукову роботу, необхідно зазначити деякі дискусійні положення, які має кожна наукова праця.

1. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження стали праці багатьох українських та зарубіжних літературознавців. Варто було б для літературознавчої рецепції біблійно-християнських аспектів поетичної творчості Віри Вовк виділити цілий розділ.
2. У третьому розділі дисертації частково звернено увагу на драматичну поему Віри Вовк «Іконостас України», в якій «створено мистецьку візію особливого історичного профетизму, де минулі віки й релігійні уявлення тісно лучаться із приходом християнства і зміною історичної та національно-культурної парадигми» (с.184). Чи не варто було б подати детальніший аналіз цього твору в окремому підрозділі, адже його проблематика безпосередньо стосується категорії сакрального?

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація Д. О. Льохарт є актуальною, висновки та положення дисертації мають новизну, теоретичне і практичне значення. Текстових запозичень без належного посилання на відповідне джерело та інших порушень академічної доброчесності в ході аналізу тексту дисертації не виявлено.

Оцінка відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Діани Олександрівни Льохарт на тему «Сакральний дискурс поетичної творчості Віри Вовк», виконана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія», є цілісним ґрунтовним поліаспектним науковим дослідженням. Авторці вдалося вирішити всі завдання, поставлені в роботі. Актуальність теми, результати та висновки дисертації доповнюють філологічні дослідження з української літератури та літературознавства. Вважаю, що дисертація відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 431 від 21.03.2022 р.), а її авторка Ляхарт Діана Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія.

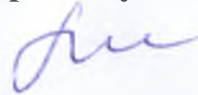
Офіційний рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української літератури

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Лариса МАРКУЛЯК

Підпис: *Маркуляк Л.*
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Ляхарт Діана Олександрівна
ЗД - березня 23

